

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації "РОЗВИТОК РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ ЛІБЕРТАРІАНСТВА"

здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії

Пилявського Юлія Миколайовича

за спеціальністю 051 – "Економіка"

(галузь знань 05 – "Соціальні та поведінкові науки")

за результатами фахового семінару 13.10.2021 (протокол № 4).

За результатами обговорення на фаховому семінарі теоретичних положень та практичних висновків й рекомендацій, представлених в дисертаційній роботі та поданих публікацій Пилявським Ю.М., визначене наступне.

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що сучасний етап трансформації України в напрямку розвитку ринкової системи передбачає глибокі зміни основоположних принципів господарювання та суспільних відносин. Економічна свобода є необхідною передумовою сталого демократичного розвитку, що підтверджується історичним досвідом багатьох успішних країн. Від її правильного розуміння й прийняття відповідних виважених управлінських рішень залежить успішна реалізація стратегії соціально-економічного розвитку країни, спрямована на забезпечення макроекономічної стабільності, прискорення економічного зростання, розвитку людського потенціалу.

Економічна свобода є рушійною силою підприємництва, його суттю. Проблему відродження і розвитку українського підприємництва неможливо вирішити без з'ясування сутності і конкретних форм прояву економічної свободи. З характеристикою економічної свободи безпосередньо пов'язана і досить нова в науковій літературі проблема економічної демократії та її форм, а також проблема впливу соціокультурних чинників, що визначають економічну поведінку

суб'єктів, на розвиток економічних систем. Отже, завдання економічної науки нині полягає у розробці нової світоглядної парадигми, адекватної соціально-економічній ситуації, що змінилася.

Теорію свободи/економічної свободи розробляли Аристотель, Гомер, А. Сміт, К. Маркс, Ф. Енгельс, представники німецької історичної школи, неоліберальної думки та інші. В Україні теоретичні проблеми економічної свободи досліджують вчені А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, Н. Грущинська, Б. Данилишин, В. Дементьєв, О. Ляшенко, В. Тарасевич, А. Чухно, О. Яременко та інші.

Сучасний розвиток концептуальних уявлень про економічну свободу пов'язаний з такими науковими напрямками, як інституціоналізм, лібералізм, соціальна економіка, філософія господарства. Однією з доктрин, що віддають першість цінності свободи, є лібертаріанство, яке оформилося в цілісну ідеологію в другій половині ХХ ст. Теорія лібертаріанства представлена в працях таких зарубіжних учених, як Д. Бергланд, У. Блок, Д. Боуз, М. Букчін, П. Валлентайн, Д. Келлі, С. Кінселла, Г.А. Коен, Дж. Морлей, Р. Нозік, Д. Нолан, Р. Пола, А. Ренд, М. Ротбард, Т.Г. Палмер, А. Хаворт, Г. Хардін, Г.-Г. Хоппе, Дж. Хосперс, В. дер Фоссен, Х. Штайнер, Р.Н. Енджелл та інших. У ХХ ст. значний внесок в уявлення про зміст і механізми реалізації економічної свободи зробили І. Берлін, Л. фон Мізес, М. Фрідман, Ф. Хайек, Й. Шумпетер. Лібертаріанство набуває все більшої популярності в Україні, що знайшло свій прояв у появі лібертаріанських гасел реформ, радикальних політичних поглядів, політичних партій тощо. На особливу увагу заслуговують ідеї лібертаріанства в розумінні економічної свободи й способів її реалізації. Вивчення їх необхідно не тільки з теоретичної точки зору, але й має велике значення для практики здійснення економічних реформ в Україні. Це допоможе знайти відповідь на такі важливі питання як вибір напрямків фінансової стабілізації, ступінь роздержавлення і демонополізації економіки, створення мотиваційного механізму розвитку підприємництва, вирішення проблем зеленого розвитку тощо.

Зазначене свідчить про актуальність теми дисертаційної роботи та обумовило

визначення її мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження.

2. Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- розкрито сутність та особливості концепції економічної свободи як методологічного підґрунтя розвитку ринкової економіки через дескриптивну (спрямовану на визначення внутрішньої побудови системи) ідентифікацію економічної свободи в ринковій системі, яка поглиблює теоретико- методологічне уявлення про структурно-функціональну модель економічної свободи, що допоможе на практиці в формуванні й вдосконаленні механізмів реалізації економічної свободи, спрямованих на демократичний розвиток суспільства, проведення приватизації, державну політику сприяння розвитку вітчизняного виробництва, економічні та інституційні реформи, відкритість економіки;

удосконалено:

- визначення економічної свободи, як економічної категорії, згідно якому: економічна свобода представляє собою поведінку і сукупність мотивів дії господарюючих суб'єктів; формами прояву економічної свободи є самостійний вибір будь-яких видів діяльності суб'єктами ринку (виробниками і споживачами); інструментами забезпечення економічної свободи є інститут приватної власності, що функціонує на базі діючих юридичних та економічних законів, і демократичний устрій держави; головними умовами реалізації економічної свободи є наявність приватної власності та встановлення ринкових відносин, що, на відміну від існуючих, розкриває її внутрішній зміст, відображає суттєві властивості й причинно-наслідкові зв'язки в системі економічних відносин;

- теоретичне положення, згідно з яким в системі управління зеленим розвитком, спрямованого на досягнення екологічної сталості, як базового елемента парадигми сталого розвитку, важливим реформаційним заходом є вдосконалення та розвиток екологічного (еко-ресурсного) оподаткування в напрямку врахуванні ступеню впливу діяльності виробників і споживачів на стан навколишнього середовища;

- основні засади концепції управління зеленим розвитком, для чого розроблено стратегічну карту зеленого зростання, яка схематично відображає причинно-наслідкові зв'язки між стратегічними цілями та стратегічними показниками в таких її елементах, як фінансове забезпечення зеленого зростання, соціальне забезпечення зеленого зростання, державне управління та ресурсне забезпечення зеленого зростання, що підтверджує необхідність розширення прав і свобод економічних агентів задля досягнення мети сталого розвитку;

дістало подальшого розвитку:

- узагальнення та систематизація теоретичної спадщини представників лібертаріанства, що дозволило зробити критичний аналіз їх економічних поглядів, виявити переваги та недоліки ідей, політичних гасел і пропонувананих програм запровадження економічної свободи, що сприятиме виробленню виваженої обґрунтованої стратегії демократизації господарського життя в ході економічних перетворень в Україні.

- науковий погляд на економічну свободу як детермінанту суспільного розвитку, згідно з яким реалізація економічної свободи означає поєднання трьох імперативів – економічного, в основі якого лежить самостійне визначення цілей та дій суб'єктами ринку; правового, що передбачає закріплення незалежності суб'єктів ринку в певних нормах поведінки; та соціального, який означає врахування ринковими суб'єктами умов розвитку соціуму, а отже поважання прав і свобод інших членів суспільства;

- теоретичний підхід до розуміння процесу реалізації концепції економічної свободи шляхом встановлення семи ступенів економічної свободи, що передбачає: 1) розвиток і захист приватної власності через приватизацію, спрощення порядку реєстрації приватних підприємств; 2) лібералізацію податкової системи, спрямування її на стимулювання суб'єктів господарювання; 3) державну підтримку вітчизняного товаровиробника через систему держзамовлень, держзакупівель, надання фінансових преференцій та кредитів; 4) державне стимулювання підприємств, які виготовляють інноваційну, соціально значиму, стратегічно важливу та експортноорієнтовану продукцію; 5)

інституційні перетворення, спрямовані на підвищення прозорості діяльності органів влади, стимулювання розвитку інститутів громадянського суспільства тощо; 6) амністію тіньових капіталів на умовах вкладення їх у бізнес; 7) сприяння розвитку економічної демократії шляхом переформатування відносин влади та економічних агентів. Наукова новизна підкріплена широким колом методів пізнання, оприлюднена в фахових закордонних та вітчизняних публікаціях, пройшла апробацію на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

3. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження
Теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи, що розкривають сутність концепції економічної свободи, мають практичне значення для підвищення рівня результативності проведення економічних реформ, дієвості управління національним господарством, спрямованих на забезпечення сталого розвитку країни. Отримані результати поглиблюють розуміння сутності поняття «економічна свобода» та її ролі в суспільних відносинах і можуть слугувати основою для подальшого дослідження цього феномену та філософії лібертаріанства в економічній науці.

Основні наукові результати дисертаційної роботи використано Агенцією регіонального розвитку Закарпатської області в ході розробки та реалізації державної регіональної політики та політики сприяння залученню інвестицій та позик у регіональну економіку (довідка від 24.09.2021р. № 198).

Положення дисертаційної роботи знайшли застосування у роботі Департаменту економічного та регіонального розвитку, торгівлі, залучення інвестицій, забезпечення виконання державних програм та контролю за їх виконанням Закарпатської обласної державної адміністрації (довідка від 10.09.2021р. № 02-2-08/377).

Науково-практичні результати дисертаційного дослідження використано у навчальному процесі економічного факультету ДВНЗ «УжНУ» (акт впровадження від 27.09.2021р. №3297/01-14).

4. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Університету та кафедри

Тема дисертації відповідає науковим напрямам Університету та виконана у відповідності до плану наукових досліджень кафедри економіки та підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за темою: «Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства в умовах євроінтеграції», номер державної реєстрації 0119U101945, в межах якої автором поглиблені теоретичні основи сутності та складу організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку країни та окреслені механізми його впровадження.

5. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Особистий внесок здобувача полягає в розкритті сутності концепції економічної свободи як складової стратегії сталого демократичного соціально-економічного розвитку України. Наукові результати та висновки, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

6. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів, висновків, рекомендацій

Достовірність і обґрунтованість основних наукових аспектів роботи, отриманих автором результатів і представлених рекомендацій підтверджена використанням економічних законів економічної теорії та прикладної економіки. У роботі застосовано сукупність методів і підходів, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження. Компаративний аналіз допоміг виявити загальне і особливе в трактуваннях економічної свободи та інших понять представників лібертаріанства. Історичний підхід дозволив показати генезис основних напрямків та ідей лібертаріанства. Системний і структурний методи використано при розкритті сутності стратегії соціально-економічного розвитку країни, індексу економічної свободи та його складових. Індукція та дедукція як методи наукового пізнання дозволили сформулювати загальні принципи лібертаріанської доктрини економічної свободи та зробити перехід від загальних положень економічної теорії до окремих висновків щодо тих чи інших ідей. Порівняльний та факторний методи використані при вивченні досвіду реалізації концепції економічної свободи у зарубіжних країнах. Методи наукового

абстрагування, аналіз і синтез застосовані при визначенні проблем реалізації концепції економічної свободи в Україні та інструментів їх вирішення. Аксіологічний підхід використано з метою виявлення ціннісних підстав розуміння свободи в лібертаріанстві. Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти з питань формування та реалізації концепції економічної свободи, стратегії соціально-економічного розвитку, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, монографії, наукові статті вітчизняних і зарубіжних учених.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару (протокол №4 від 13 жовтня 2021 року). За результатами засідання фахового семінару ухвалено затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Пилявського Юлія Миколайовича на тему: «Розвиток ринкової економіки в Україні в контексті ідей лібертаріанства» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

7. Список опублікованих праць за темою дисертаційної роботи.

Статті у журналах, що входять до переліку фахових видань України та у закордонних виданнях:

1. Pyliavskiy I., Pushak H., Molnar O., Dzyana H., Kushniriuk V. Modeling ways to improve green growth and environmental protection in the context of governance. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*. 2021. № 29 (3) P. 178-186.

2. Пилявський Ю.М. Історія становлення та періодизація розвитку лібертаріанства. *Науковий журнал Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 40. С. 6-10.

3. Пилявський Ю.М., Молнар О.С. Становлення лібертаріанства: ідеї та ключові поняття. *Науковий економічний журнал Актуальні проблеми економіки*. 2018. Вип. 10. Ч.208. С.4-9.

4. Pyliavskiy I., Martusenko I., Molnar O., Dzyana H., Kushniriuk V. Modeling ways of improving green economy and environmental protection in the context of governance. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*. 2021. № 22 (2) P. 310-317.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Пилявський Ю.М. Принципи лібертаріанства. Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матеріали IV Міжнародної наукової Інтернет-конференції, м. Київ – Nowy Sacz, 27-28 червня 2019 р. Київ: НАУ, 2019. С.73-74.

6. Пилявський Ю.М. Теоретичні основи економічних ідей лібертаріанства. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матеріали III Міжнародної наукової Інтернет-конференції, м. Київ – Баку, 15-17 лютого 2019 р. Київ: НАУ, 2019. С.93-95.

7. Пилявський Ю.М., Молнар О.С. Методологія ідентифікації економічної свободи в ринковій системі. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матеріали VIII-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції, м. Київ – м. Rzesow, 14-15 жовтня 2020 р. Київ: НАУ, 2020. С.64-66.

8. Пилявський Ю.М. До питань подальшого розвитку СНД. *Наукові здобутки молоді-вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті*: матеріали 78 Міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, м. Київ, 2-3 квітня 2012 р. Київ: НУХТ, 2012. С.102-103.

9. Пилявський Ю.М. Відповідальність обліковця в сучасних умовах бізнесу. *Проблеми і перспективи розвитку фінансів обліку і маркетингу в сучасному середовищі*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференція молодих вчених і студентів, м. Київ, 25-26 жовтня 2012 р. Київ: НУХТ, 2012. С.37-38.

10. Пилявський Ю.М., Молнар О.С. Контрекономіка та її сучасні прояви. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та управління персоналом*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 28-29 квітня 2020 р. Ужгород: Говерла, 2020. С.158-159.

11. Пилявський Ю.М. Напрями реформування податкової системи України з позицій лібертаріанства. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матеріали VII-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції, м.Київ, 25-26 червня 2020 р. Київ:НАУ, 2020. С. 68-70.

Інші публікації по темі дослідження:

12. Пилявський Ю.М. Лібертаріанські погляди на податкову систему. *Сучасні питання економіки і права*. Збірник наукових праць. 2020. Випуск 1 Ч. 11. С.154-159.

8. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація має класичну побудову, складається із анотації, вступу, трьох розділів, списку використаних джерел, висновків, додатків.

Дисертаційна робота за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

9. Результати перевірки роботи на академічний плагіат

У ході перевірки дисертаційних запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилася сертифікованою програмою Unichesk. Рівень текстових збігів є незначним. Виявлені за допомогою програми Unichesk текстові співпадіння (цитування) мають посилання на першоджерела, внесені до списку використаної літератури. Запозичення (співпадіння) в тексті не мають ознак плагіату. Робота визнається самостійною та рекомендується бути допущеною до захисту.

Висновок. Дисертація Пилявського Юлія Миколайовича на тему: «Розвиток ринкової економіки в Україні в контексті ідей лібертаріанства» є науковим дослідженням, що стосується актуальної проблематики розвитку ринкової економіки і містить авторські пропозиції до вирішення теоретичних та практичних завдань концепції економічної свободи як методологічного підґрунтя розвитку ринкової економіки. Основні положення містять наукову новизну, є теоретично обґрунтованими, висвітленими в фахових публікаціях і отримали відповідну апробацію на науково-практичних конференціях.

З урахуванням зазначеного, на фаховому семінарі прийнято рішення, що дисертація Пилявського Ю.М. на тему: "Розвиток ринкової економіки в Україні в контексті ідей лібертаріанства" є завершеною, оригінальною, самостійно виконаною науковою працею, в якій досягнута мета та вирішені конкретні наукові завдання.

У 12 наукових публікаціях повністю відображені основні результати дисертації, з яких 4 публікації - у виданнях іноземних держав та наукових фахових виданнях України, що відповідають пункту 11 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019. року № 167 (зі змінами), 8 – матеріали участі у науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій – 1,6 д.а., з яких особисто авторові належить 0,8 д.а.

Дисертація відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (установах), затвердженого Постановою Кабінету

Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами) п.10 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами).

Дисертацію Пилявського Юлія Миколайовича на тему: «Розвиток ринкової економіки в Україні в контексті ідей лібертаріанства» рекомендовано до подання у спеціалізовану вчену раду.

Рецензенти:

завідувачка кафедри фінансів і банківської справи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

д.е.н., професор

Віра ВАРЦАБА

професорка кафедри економіки і підприємництва

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

к.е.н., професор

Наталія КУБІНІЙ

13.10.2021 р.

Підписи д.е.н., професора Варцаби В.І. та к.е.н., професора Кубиній Н.Ю. завіряю.

Вчений секретар

Олена МЕЛЬНИК